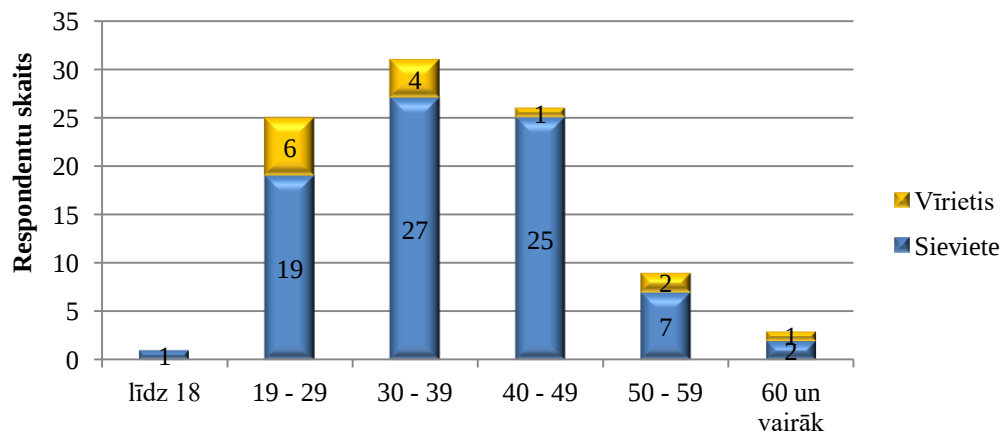

Veselības inspekcijas aptauja par patērētāju paradumiem, iegādājoties sadzīves ķīmijas līdzekļus

Veselības inspekcijas [mājaslapā](#) no 15.12.2016. līdz 28.02.2017. bija iespēja piedalīties aptaujā par sadzīves ķīmijas līdzekļu pirkšanas un glabāšanas paradumiem. Atbildes uz jautājumiem varēja sniegt, izvēloties atbilstošāko no piedāvātajiem atbildes variantiem.

Kopumā aptaujā piedalījās 95 respondenti, no kuriem 85 % bija sievietes. Lielais sieviešu respondentu daudzums visticamāk skaidrojams ar to, ka biežāk tieši sievietes veic sadzīves ķīmijas līdzekļu pirkumus un tos izmanto mājāsaimniecībā. Tika saņemtas atbildes no dažāda vecuma cilvēkiem, visbiežāk atbildējuši cilvēki no 19 - 49 gadiem, jo, iespējams, šajā vecuma grupā sadzīves ķīmijas līdzekļus izmanto visaktīvāk (skat. 1. attēlu). Lielākā daļa (85,3 %) respondentu ir ar augstāko izglītību, kas raksturo Veselības inspekcijas mājaslapas biežāko apmeklētāju loku.

1. attēls. Respondentu skaits un dzimums katrā vecuma grupā.

Aptaujas laikā saņemtās atbildes par paradumiem, iegādājoties, glabājot un izmantojot sadzīves ķīmijas līdzekļus, devušas ieskatu arī par patērētāju zināšanām par sadzīves ķīmijas līdzekļu marķējumu un bīstamību.

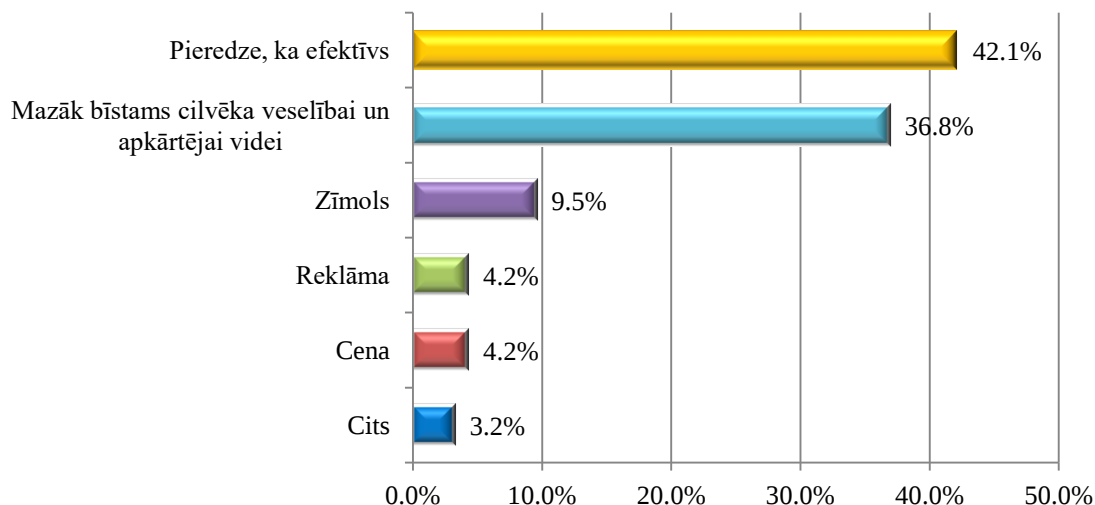
Vairāk kā puse (56,8 %) respondentu atzīmē, ka pievērš uzmanību uz etiķetes norādītajām piktogrammām (skat. 2. attēlu.), jo tā ir informācija par ķīmiskā maisījuma bīstamību un ietekmē viņu izvēli, iegādājoties sadzīves ķīmijas līdzekļus. 26,3 % respondentu piktogrammām nepievērš uzmanību, bet vairāk kā 9 % tādas vispār iepriekš nav ievērojuši. Vairāk par piktogrammām var uzzināt <https://echa.europa.eu/lv/chemicals-in-our-life/clp-pictograms>.

2. attēls. Bīstamības piktogrammas.

Gandrīz trīs ceturtdaļas respondentu (74,7 %) pazina bīstamības piktogrammu (izsaukuma zīme uz balta fona, ko ietver sarkans rombs) un atzīmēja, ka tā brīdina par iespējamo acu, ādas un elpceļu kairinājumu un maisījums ir kaitīgs norijot. Savukārt piktogrammu, kas brīdina par nopietnu bīstamību veselībai (cilvēka siluets), atpazīna vairāk respondentu - gandrīz 79 %. Kopumā patērētāji, kas pievērš uzmanību piktogrammām marķējumā, labi tās atpazīst un zina to nozīmi.

Kaut arī patērētāju zināšanas par bīstamības piktogrammām ir labas, tomēr, izvēloties sadzīves ķīmijas līdzekļus veikalā, 42,1 % respondentu kā vissvarīgāko kritēriju atzīmēja pieredzi par iepriekš lietota sadzīves ķīmijas līdzekļa efektivitāti. Sadzīves ķīmijas līdzekļus, kas ir mazāk bīstami cilvēka veselībai un apkārtējai videi, izvēlas 36,8 % respondentu. Kā trešo svarīgāko kritēriju respondenti norādīja zīmolu (skat. 3.attēlu). No tā var secināt, ka respondenti lielākoties pērk jau pārbaudītus vai plaši zināmu zīmolu sadzīves ķīmijas līdzekļus, un līdz ar to mazāk uzmanības pievērš etiķetē norādītajai informācijai. Tas var radīt bīstamību gadījumos, ja ražotājs maina etiķetē sniegto informāciju.

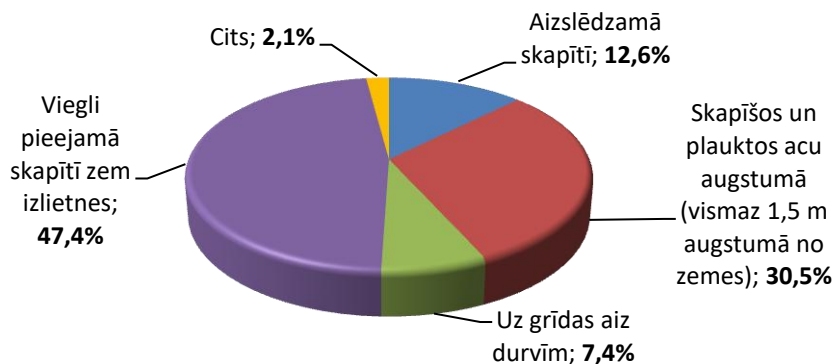

3. attēls. Respondentiem svarīgākie kritēriji, kurus ņem vērā iegādājoties sadzīves ķīmijas līdzekļus.

67,4 % respondentu atzina, ka nepērk sadzīves ķīmijas līdzekli, ja nevar salasīt etiķetē sniegto informāciju, bet 8,4 % respondentu šādu līdzekli pirktu (respondenti vecumā no 30-50 gadiem), bet aptuveni ceturtdaļa (24,2 %) nepievērš tam uzmanību. Aptaujas rezultāti liecina, ka respondentu skaits, kuri nepievērš uzmanību sadzīves ķīmijas etiķetei, ir tuvs respondentu skaitam, kuri neatpazīst bīstamības piktogrammas. Tas varētu liecināt, ka etiķetei mazāk uzmanības pievērš patērētāji, kuri piktogrammas nepazīst. Atklājās, ka mazāk kā trešdaļa respondentu (30,5 %) vienmēr veikalā pievērš uzmanību etiķetē (marķējumā) sniegtajai informācijai, bet vairāk kā puse (56,8 %) to dara dažreiz. Šādi rezultāti varētu būt saistīti ar to, ka patērētāji biežāk pērk jau zināmu preci. Diezgan daudz respondentu 11,6 % atzīst, ka nekad nepievērš uzmanību etiķetē sniegtajai informācijai. Pārsvārā šajā grupā ietilpst respondenti vecumā no 30-50 gadiem, bez maziem bērniem un bez novērotām veselības problēmām pēc sadzīves ķīmijas līdzekļu lietošanas. Tāpat gandrīz 70 % respondentu iepazīstas ar sadzīves ķīmijas līdzekļa lietošanas instrukciju, ja iegādājušies jaunu un iepriekš nelietu līdzekli, bet gandrīz 19 % respondentu snieguši atbildi, ka lietošanas instrukciju izlasa pirms katras sadzīves ķīmijas līdzekļa lietošanas reizes. Tikai 6,3 % respondentu vispār nepievērš uzmanību lietošanas instrukcijai. Tie paši respondenti, kas atzina, ka nelasa instrukciju, arī vispār neiepazīstas (3,2 %) vai nepievērš uzmanību piesardzības pasākumiem, kas

norādīti sadzīves ķīmijas līdzekļa marķējumā. 43,2 % respondentu norādītos piesardzības pasākumus ievēro vienmēr, bet gandrīz puse (49,5 %) dažreiz.

Atbildot par sadzīves ķīmijas līdzekļu uzglabāšanas paradumiem, gandrīz puse respondentu (47,4 %) atzina, ka glabā šos līdzekļus viegli pieejamajā skapītī zem izlietnes un 7,4 % atklāja, ka sadzīves ķīmijas līdzekļus glabā uz grīdas aiz durvīm. Tā kā sadzīves ķīmijas līdzekļi var būt bīstami, tad šo respondentu uzglabāšanas paradumi nav drošības prasībām atbilstoši. Tomēr 30,5 % glabāšanai izmanto skapīšus, kas atrodas vismaz 1,5 m augstumā no grīdas vai slēdzamus skapīšos (12,6 %) (skat. 4. attēlu).

4. attēls. Sadzīves ķīmijas līdzekļu uzglabāšanas vietas.

Tā kā 24,2 % respondentu atbildēja, ka ģimenē ir bērni vecumā līdz 5 gadiem (ir pastiprināta bīstamība nedroši uzglabājot sadzīves ķīmijas līdzekļus), tika atsevišķi izvērtēti jauno vecāku sadzīves ķīmijas līdzekļu uzglabāšanas paradumi. No tiem 74 % sadzīves ķīmiju glabā vai un aizslēdzamos skapīšos vai plauktos un skapīšos, kas atrodas vismaz 1,5 m augstumā no zemes, lai bērns nevarētu piekļūt šiem līdzekļiem. Taču 6 respondenti jeb 26 % vecāku sadzīves ķīmiju glabā vai nu zem izlietnes (5 gadījumos) vai pat uz grīdas aiz durvīm (1 gadījumā), kas rada risku bērnu drošībai.

65,3 % respondenti atklāja, ka viņu ģimenes locekļiem nav novērota alerģiska reakcija vai cita veida veselības problēmas pēc sadzīves ķīmijas līdzekļu izmantošanas, bet vairāk kā 22 % šādas veselības problēmas ir novērotas, taču nav bijis nepieciešams vērsties pēc medicīniskās palīdzības. Tikai 3,2 % no aptaujātajiem respondentiem norādīja, ka pēc sadzīves ķīmijas līdzekļu lietošanas kādam no ģimenes locekļiem bijušas veselības problēmas, kuru risināšanai bija nepieciešama ārsta palīdzība.

Respondentu atbilžu apkopojums par bīstamības piktogrammu atpazīšanu marķējumā un ieradumiem pērkot, uzglabājot un izmantojot sadzīves ķīmijas līdzekļus, liecina, ka zināšanas par marķējumā sniegtās informācijas svarīgumu un bīstamības piktogrammu nozīmi kopumā ir labas. Tomēr jāņem vērā, ka aptauja bija pieejama Veselības inspekcijas mājaslapā un 85,3 % respondentu bija ar augstāko izglītību. Tādēļ patērētāju izglītošana par drošību lietojot sadzīves ķīmijas līdzekļus ir jāturpina, jo puse respondentu tikai dažreiz lasa etiķetē sniegto informāciju vai ievēro norādītos piesardzības pasākumus. Patērētāji bieži pērk jau zināmus un pārbaudītus līdzekļus, tādēļ mazāk uzmanības velta etiķetē un instrukcijā dotajai informācijai. Līdz ar to patērētāji var nepamanīt izmaiņas etiķetē par attiecīgā līdzekļa lietošanu un piesardzības

pasākumiem, jo ražotājs var būt veicis izmaiņas šajā informācijā. Respondenti, kuru ģimenēs ir mazi bērni, lielākoties, sadzīves ķīmijas līdzekļus uzglabā atbilstoši - bērniem nepieejamās vietās. Tomēr arī citiem patērētājiem būtu vairāk uzmanības jāpievērš piesardzības pasākumiem, jo vairāk kā puse sadzīves ķīmijas līdzekļus uzglabā zem izlietnes vai uz grīdas aiz durvīm. Lielākajai daļai respondentu un to ģimenes locekļiem, nav bijušas veselības problēmas pēc sadzīves ķīmijas līdzekļu lietošanas vai arī tās nav bijušas pietiekami nopietnas, lai vērstos pie ārsta.